

Efrem Maria da Kcynia

Vita e opere d'arte

a cura di

DANIEL KOWALEWSKI – YOHANNES TEKLEMARIAM BACHE

ROMA 2020

ISTITUTO STORICO DEI CAPPUCCINI

In copertina / na okładce: Jan Wysocki, *Busto di Efrem Maria da Kcynia / Popiersie Efrema Marii z Kcyni* (Roma, Museo Francescano, inv. 0925/22).

Sul retro della copertina / na tylnej okładce: *p. Efrem da Kcynia / o. Efrem z Kcyni* (Warszawa, Biblioteka Narodowa Magazyn Ikonografii, F.24304/I).

Desideriamo ringraziare per la preziosa collaborazione offerta e per il materiale documentario e illustrativo fornito:

Pragniemy podziękować za cenną współpracę i za dostarczone materiały dokumentalne i ilustracyjne:

Archief van het Aartsbisdom Mechelen-Brussel; Archivio Generale dei Cappuccini a Roma; Archivum Provinciale Capuccinorum Provinciae Flandro-Belgicae SS. Stigmatum; Archiwum Archidiecezjalne w Gnieźnie; Archiwum Krakowskiej Prowincji Kapucynów w Krakowie; Archiwum Ojców Franciszkanów Prowincji Matki Bożej Niepokalanej w Polsce; Archiwum parafii p.w. Św. Józefa w Inowrocławiu; Archiwum Warszawskiej Prowincji Zakonu Braci Mniejszych Kapucynów w Zakroczymiu; Biblioteka Narodowa w Warszawie; Biblioteka Narodowa Magazyn Ikonografii w Warszawie; Dźwiękowe Archiwum Kcyni; Muzeum Archidiecezjalne w Poznaniu; Muzeum Warszawskiej Prowincji Zakonu Braci Mniejszych Kapucynów w Zakroczymiu.

Agata Pietrzak, Albert Camorro, Aleksander Horowski, Andrzej Kiejza, Andrzej Konopka, Bogumił Kusiak, Gabriel Bartoszewski, Giuseppe Avarucci, Grzegorz Filipiuk, Henryk Lewicki, Jan Kasprowicz, Justyna Makarewicz, Łukasz Woźniak, Marcin Derdziuk, Marek Kondrat, Natanaela Wiesława Błażejczyk, Patrizia Morelli, Paulina Łabuz, Piotr Stasiński, Radosław Orchowicz, Roman Aleksander Soczewka, Tomasz Makowski, Tomasz Płonka, Tomasz Wroński, Valentí Serra de Manresa, Wiesław Block.

Copyright © 2020 Istituto Storico dei Cappuccini, Roma, Italia

ISBN 978-88-99702-21-2

Edizioni Collegio San Lorenzo da Brindisi

Istituto Storico dei Cappuccini
Circonvallazione Occidentale 6850 (GRA, km 65.050) I-00163 ROMA
Tel. +39-06.66.05.21 – Fax +39-06.66.05.25.32
E-mail: libri.cappuccini@libero.it – web: www.istcap.org

Finito di stampare nel mese di novembre 2020
dalla Tipografia Giammarioli
Via Enrico Fermi, 8/10 – I-00044 Frascati (Rm)

Molti sono infatti quelli che amano la bellezza, tuttavia la bellezza non è nelle cose esteriori, esse sono solo sue effigi; la vera bellezza sta invece in quella bellezza della sapienza [di Dio].

San Bonaventura, *Collationes in Hexaëmeron*, XX,24.

Caro Lettore,

questo album, che hai appena preso in mano, è opera dei Frati dell'Istituto Storico dei Cappuccini di Roma, ed è stato realizzato per commemorare il 50° anniversario della morte di un artista eminente, padre Efrem Klawitter (1894-1970), pittore, scultore, illustratore e vetratista. Le sue opere sono sparse in vari paesi europei, anche in luoghi sconosciuti, in collezioni private, e una parte significativa di esse costituisce una preziosa collezione custodita nel Museo Francese presso il Collegio Internazionale San Lorenzo da Brindisi a Roma.

Stanislao Klawitter, prima di diventare cappuccino e di assumere il suo nuovo nome Efrem Maria, iniziò a studiare pittura privatamente e poi studiò in centri d'arte famosi, tra la fine del XIX e il XX secolo in Germania, a Berlino e a Beuron. Anni dopo, egli ha continuato a perfezionare le sue capacità artistiche presso l'Università di Lovanio. Si riconosceva, come testimonia in una delle sue lettere come sacerdote, religioso e artista: in questo ordine di priorità.

L'Artista, presentato e riportato dall'oblio, almeno in parte, in questo volume, aveva una personalità straordinaria e complessa. Era sinceramente aperto alla realtà di Dio, attraverso la quale aveva scoperto la bontà e la bellezza del Creatore. I testimoni della sua vita e il messaggio contenuto nelle sue opere dimostrano che egli era sensibile agli altri e ai valori che costituiscono la dignità umana. L'eredità francese, con tutta la sua cultura e la spiritualità, ha trovato nell'anima di padre Efrem un terreno fertile. Con la sua arte ha espresso la grandezza dello spirito, con cui san Francesco d'Assisi ha arricchito l'umanità e la Chiesa. Efrem era guidato dal desiderio che, attraverso la sua opera, risplendesse la Bellezza di Dio, sempre attento che la sua persona e il lavoro non oscurasse la luce che emana dal Creatore.

Artista di fama internazionale, egli ha goduto dell'amicizia di eminenti personalità, di ecclesiastici e di laici. Parlava correntemente diverse lingue straniere, conosceva i classici greci e latini, era un erudito, appassionato esperto della cultura antica. La sua arte interessò papa Pio XI e il re Leopoldo III dei Belgi, collaborò con cardinali e politici. Padre Efrem per tutta la vita ha sperimentato una sofferenza – sia fisica

che psichica. Fu un uomo di animo sensibile e interiormente motivato. Per molto tempo è stato curato negli ospedali belgi e ha trascorso l'ultima fase della sua vita, impegnata e artisticamente prolifica, in Polonia. Per un breve periodo ritornò nella sua città natale di Kcynia, nella terra di Pałuki. All'età di 76 anni morì nel convento dei Cappuccini a Varsavia. Il suo sarcofago si trova nel seminterrato della chiesa di Varsavia, in via Miodowa.

In Polonia, negli ultimi cinquant'anni dopo la morte di padre Efrem, un vivo ricordo di lui continua a Kcynia, i cui abitanti sono orgogliosi di aver avuto un eccezionale cittadino del luogo nativo. È ricordato tra gli storici dell'arte, laici e clericali, anche per le sue opere nella cattedrale di Gniezno, a Inowrocław, nella chiesa di San Giuseppe e in altri luoghi. Manca ancora uno studio completo. Le celebrazioni dell'anniversario e il simposio annunciato per il 3 dicembre 2020 a Varsavia sono un'opportunità per un maggiore interesse per un'artista un po' dimenticato. È nostro dovere preservare la memoria di questo confratello nell'Ordine dei Cappuccini e avere cura di diffondere la conoscenza della sua arte e di divulgarla.

Siamo grati ai promotori e agli autori di questo studio, a fr. Daniel Kowalewski, Presidente dell'Istituto Storico dei Cappuccini, e a fr. Yohannes Teklemariam Bache, Direttore del Museo Francese, a coloro che hanno collaborato con loro, agli archivisti, ai fotografi, ai traduttori e ai correttori di bozze. Un ringraziamento speciale va rivolto a fr. Roberto Genuin, Ministro generale dell'Ordine dei Cappuccini, per il sostegno spirituale e materiale dell'intero progetto.

“Tu sei la bellezza”: così Francesco d'Assisi si rivolse a Dio in preghiera. Tutti abbiamo bisogno di un incontro con la bellezza, non solo in senso estetico, ma anche con la bellezza che porta a Dio, fonte della Bellezza. Le opere di padre Efrem Klawitter portano entrambi questi messaggi.

fr. Piotr Stasiński OFMCap.
Consigliere generale

Roma, 23 settembre 2020

Jest wielu, którzy kochają piękno. Natomiast piękno nie znajduje się w rzeczach zewnętrznych, lecz jest tam tylko jego podobizna. Prawdziwe piękno istnieje w pięknie mądrości [Bożej].

Św. Bonawentura, *Collationes in Hexaëmeron*, XX,24

Drogi Czytelniku,

album, który właśnie wzięłeś do ręki, jest dziełem Braci z Instytutu Historycznego Kapucynów w Rzymie, powstałym dla upamiętnienia 50. rocznicy śmierci wybitnego artysty, Ojca Efrema Klawittera (1894-1970), malarza, rzeźbiarza, ilustratora i witrażysty. Jego dzieła rozproszone są w różnych krajach Europy, także w miejscach nieznanych, w prywatnych zbiorach, a znaczna ich część tworzy cenną kolekcję przechowywaną w Muzeum Franciszkańskim, które ma siedzibę w Kolegium Międzynarodowym Św. Wawrzyńca z Brindisi w Rzymie.

Stanisław Klawitter, zanim został kapucynem i przyjął nowe imię Efrema Maria, podjął prywatnie naukę malarstwa, a później odbył studia w słynnych na przełomie wieków XIX i XX ośrodkach sztuki w Niemczech, w Berlinie i Beuron. Po latach doskonalił jeszcze swoje umiejętności artystyczne na uniwersytecie w Lowanium. Rozpoznawał siebie, jak daje temu świadectwo w jednym z listów, jako kapłana, zakonnika i artystę: w tej właśnie hierarchii wartości.

Artysta, przedstawiony i wydobyty z zapomnienia, po części w tym albumie, miał niezwykłą i złożoną osobowość. Był szczerze otwarty na rzeczywistość Bożą, przez którą odkrywał dobroć i piękno Stwórcy. Świadcowie jego życia i przekaz zawarty w dziełach dowodzą o wrażliwości na drugiego człowieka i na walory, które stanowią o ludzkiej godności. Dziedzictwo franciszkańskie, z całą jego kulturą i duchowością, znalazło w duszy Ojca Efrema podatny grunt do rozkwitu. Przez swoją sztukę wyraził wielkość ducha, którym święty Franciszek z Asyżu ubogacił ludzkość i Kościół. Kierował się pragnieniem, by poprzez jego twórczość zajaśniało Piękno Boga, zawsze starając się, aby jego osoba i praca nie przysłoniła światła pochodzącego od Stwórcy.

Zdobywszy międzynarodową sławę wielkiego artysty, cieszył się przyjaźnią znakomitych osobistości świeckich i duchownych. Władał kilkoma językami obcymi, znał klasyczną grekę i łacinę, był erudytą i pasjonatem kultury antycznej. Jego sztuką zainteresował się papież Pius XI i król Belgów Leopold III, współpracował z kardynałami i politykami. Ojciec Efrema przez całe życie był doświadczany cierpieniem – tak fizycznym, jak i psychicznym. Był on człowiekiem o wrażliwej i

wewnętrznie zmotywowanej duszy. Przez dłuższy czas leczył się w belgijskich szpitalach, a ostatni etap pracowitego i płodnego artystycznie życia, spędził w Polsce. Na krótki czas wrócił do swojego rodzinnego miasteczka Kcynia na Pałukach. W wieku 76 lat zmarł w klasztorze kapucynów w Warszawie. Jego sarkofag znajduje się w podziemiach warszawskiego kościoła przy ulicy Miodowej.

W Polsce, w przeciągu minionych pięćdziesięciu lat po śmierci ojca Efrema, żywa pamięć o nim trwa w Kcyni, której mieszkańcy są dumni z wybitnego obywatela swego miasta. Jest wspominany wśród historyków sztuki świeckich i duchownych, również za jego dzieła w katedrze gnieźnieńskiej, w inowrocławskim kościele p.w. Świętego Józefa i w innych miejscach. Brakuje wciąż opracowania całościowego jego twórczości. Obchody rocznicowe i sympozjum zapowiedziane na dzień 3 grudnia 2020 r. w Warszawie, są szansą na większe zainteresowanie nieco zapomnianym Twórcą. Dbłość o zachowanie pamięci o tym współbracie w Zakonie kapucynów i troska o szerzenie wiedzy na temat jego sztuki i o jej popularyzację, jest naszą powinnością.

Serdeczna wdzięczność należy się inicjatorom i autorom tego opracowania, br. Danielowi Kowalewskiemu, prezesowi Instytutu Historycznego Kapucynów i br. Yohannesowi Teklemariam Bache, dyrektorowi Muzeum Franciszkańskiego, osobom współpracującym z nimi, archiwistom, fotografom, tłumaczom i korektorom. Szczególne podziękowanie trzeba skierować do br. Roberta Genuin, Ministra generalnego Zakonu Kapucynów za duchowe i materialne wsparcie całego przedsięwzięcia.

„Ty jesteś pięknością” – modlił się do Boga święty Franciszek. Wszyscy potrzebujemy spotkania z pięknem, nie tylko w znaczeniu estetycznym, ale i z tym pięknem, które wskazuje na Boga, źródło Piękna. Dzieła Ojca Efrema Klawittera niosą w sobie oba te przesłania.

br. Piotr Stasiński OFMCap.
Radny generalny

Rzym, 23 września 2020

SIGLE E ABBREVIAZIONI / SIGLA I SKRÓTY

1. *Bibliografiche / Bibliograficzne*

AAG	Archiwum Archidiecezjalne w Gnieźnie.
AAM	Archief van het Aartsbisdom Mechelen-Brussel.
AGC	Archivio Generale dei Cappuccini (Roma).
AISC	Archivio dell'Istituto Storico dei Cappuccini (Roma).
AKPKK	Archiwum Krakowskiej Prowincji Kapucynów w Krakowie.
AMF	Archivio del Museo Francese (Roma).
<i>Analecta OFM Cap.</i>	<i>Analecta Ordinis Fratrum Minorum Capuccinorum</i> (Roma).
AP	Archivio privato.
APCPFB	Archivum Provinciale Capuccinorum Provinciae Flandro-Belgicae SS. Stigmatum (Katholiek Documentatie en Onderzoekscentrum: Katholieke Universiteit, Leuven).
APPC	Archivo Provincial de los Capuchinos de Cataluña (Barcelona).
AWPK	Archiwum Warszawskiej Prowincji Zakonu Braci Mniejszych Kapucynów (Zakroczym).
BNMI	Biblioteka Narodowa Magazyn Ikonografii (Warszawa).
BRS	<i>Breviarium Romano-Seraphicum ad usum Fratrum Minorum Capuccinorum Leonis XIII Pontificis Maximi auctoritate approbatum aliorumque Pontificum cura reformatum ac R.mi P. Melchioris a Benisa, praefati Ordinis Ministri generalis iussu editum.</i> Pars I-II, Typis Polyglottis Vaticanis 1929.
DAK	Dźwiękowe Archiwum Kcyni.
FF	<i>Fonti Francescane. Terza edizione rivista e aggiornata. Scritti e biografie di san Francesco d'Assisi. Cronache e altre testimonianze del primo secolo francescano. Scritti e biografie di santa Chiara d'Assisi. Testi normativi dell'Ordine Francese Secolare</i> , Padova 2011.
HLMK	<i>Historische Ledenlijst Minderbroeders-Kapucijnen.</i> Samengesteld door Stan Teuns. Sint-Truiden 1996.
KTG	Maria Zembaty Grońska, <i>Rysunki artystów polskich i obcych w Polsce działających od XVII do XX wieku: katalog wybranych zbiorów Biblioteki Narodowej do roku 1975</i> , Warszawa 1991.

<i>Lexicon</i>	<i>Lexicon Capuccinum. Promptuarium historico-bibliographicum ordinis Fratrum Minorum Capuccinorum (1525-1950)</i> , Romae 1951.
MAP	Muzeum Archidiecezjalne w Poznaniu.
MWPZBMK	Muzeum Warszawskiej Prowincji Zakonu Braci Mniejszych Kapucynów w Zakroczymiu
MF	Museo Francescano (Roma).
SPK	Jan Ludwik Gadacz, <i>Słownik polskich kapucynów</i> , T. 1-2. Wrocław 1985-1986.
ŻF	<i>Źródła franciszkańskie: Pisma świętego Franciszka. Źródła biograficzne świętego Franciszka. Pisma świętej Klary i źródła biograficzne. Teksty ustalające normy dla braci i sióstr od pokuty</i> , Kraków 2005.

2. Altre abbreviazioni / Inne skróty

arciv.	arcivescovo
b.	beato, beata
cap.	cappuccino
card.	cardinale
conv.	Frați Minori Conventuali
fam.	famiglia
fel.	Le Suore di San Felice da Cantalice
ofs	<i>Ordo Franciscanus Saecularis</i>
oh	<i>Ordo Hospitalarius Sancti Joannis de Deo</i>
op	<i>Ordo Predicatorum</i>
osb	<i>Ordo Sancti Benedicti</i>
s.	santo, santa
sdb	salesiani
v.	vedi
vesc.	vescovo

DANIEL KOWALEWSKI

EFREM MARIA DA KCYNIA (STANISLAO KLAWITTER): VITA E OPERA

La fine del XIX secolo e l'inizio del nuovo secolo è stato un periodo di rivalità internazionale e di cambiamenti geopolitici in Europa. Cento anni prima, la Polonia ha cessato di esistere come nazione indipendente a seguito della spartizione, quando il territorio polacco è stato diviso tra Prussia, Austria e Russia. Le regioni della Grande Polonia e Cuiavia sono diventate oggetto della spartizione prussiana, dove, nel contesto della politica del *Kulturkampf*, non sono mancate le persecuzioni del clero cattolico e la lotta contro l'educazione polacca¹.

Stanisław Klawitter, nacque il 6 aprile 1894 a Kcynia nella terra di Pałuki, figlio dell'artigiano Francesco e Caterina Kamińska². I genitori gli fornirono un'educazione attenta e una formazione patriottica. Nel 1908, nonostante le restrizioni derivate dal suo coinvolgimento nello sciopero generale dei bambini polacchi contro la germanizzazione delle scuole, termina il suo corso nella scuola elementare. Grazie alle sue doti artistiche, nei tre anni successivi studiò privatamente pittura a Gniezno sotto la guida del professore Vittorio Gosieniecki³. Sotto l'occhio vigile di questo eminente artista ed educatore apprese varie tecniche di pittura, disegno, grafica,

¹ Cf. Christopher M. Clark, *Prusy: powstanie i upadek 1600-1947*, Warszawa 2009, 506-508.

² Cf. AKPKK, AP 32 k. 248: *Emissio Votorum simplicium del 31 luglio 1921*; *Analecta OFM Cap.* 86 (1970) 277; SPK I, 560; HLMK, 221.

³ Vittorio Gosieniecki (1876-1956): pittore, grafico, conservatore ed educatore polacco. Si è diplomato alla scuola di disegno di Stanisław Grocholski a Monaco di Baviera. Co-fondatore e primo direttore della Scuola di Arti Decorative di Poznań (oggi funziona come l'Università delle Arti di Poznań) e co-fondatore dello studio d'arte *Polichromia*, attivo tra il 1912 e il 1948. Nel 1937 gli fu conferita la Croce d'oro al merito per tutta la sua opera artistica e pedagogica, cf. *Wielkopolski słownik biograficzny*, red. Antoni Gąsiorowski - Jerzy Topolski, Warszawa-Poznań, 1981, 214-215; *Słownik biograficzny regionu tarnogórskiego*, T. 1, red. Marek Wroński, Tarnowskie Góry 2004, 50-53.

YOHANNES TEKLEMARIAM BACHE

EFREM MARIA DA KCYNIA E LE SUE OPERE PRESSO IL MUSEO FRANCESCANO DI ROMA

È apprezzabile l'attenzione che la Provincia cappuccina di Varsavia ha rivolto all'artista: pittore, scultore, disegnatore, illustratore e vetratista, fr. Efrem Maria da Kcynia, al secolo Stanisław Klawitter (1894-1970), nel tentativo di riscoprirne la genialità artistica e valorizzarne le opere in occasione della ricorrenza del cinquantesimo della morte¹. Auspichiamo che in tale occasione si possano rintracciare le opere sparse in ben cinque nazioni europee: la Polonia, suo paese natale, Belgio, Francia, Italia e Spagna.

Dopo la conclusione della scuola elementare (1908), il talento artistico del pittore e scultore cappuccino si è andato sempre più perfezionando – prima con il pittore Vittorio Gosieniecki a Gniezno, poi dal 1911 nella prestigiosa scuola d'arte presso l'abbazia benedettina di Beuron (Germania). Vivendo nelle suddette nazioni europee, esercitò non solo l'itineranza "francescana", ma anche quella culturale e artistica. Quantunque tale itineranza fosse legata alle situazioni politiche dell'epoca, gli servì certamente per entrare in dialogo con tali culture per esprimere meglio il suo pensiero artistico attraverso le immagini, perché l'artista dipinge ciò che pensa e crede. In tal modo Efrem poté svelare al mondo la sua straordinaria capacità artistica.

Avendo vissuto le due tragiche guerre mondiali e le sfide artistiche delle famose *avanguardie* dell'arte moderna, ove la linea tradizionale dell'arte venne interrotta², è stato uno dei più rinomati artisti del Novecento. L'incontro misterioso, avvenuto durante la prima guerra mondiale a Breslavia, con il cappuccino belga padre Efrem

¹ La prima versione dell'articolo (senza Appendice) è stata pubblicata in polacco nel libro: *Zanurzony w Pięknie. Efrem Maria z Kcyni (1894-1970), kapucyn. Stanisław Klawitter. Materiały z międzynarodowego sympozjum zorganizowanego w 50. rocznicę śmierci artysty*, red. Wiesław Block, Kalwaria Zebrzydowska 2020.

² Cf. Pierre Francastel, *L'arte e la civiltà moderna*, Milano 1959, 9-19.

SUPPLEMENTO FOTOGRAFICO

DODATEK FOTOGRAFICZNY

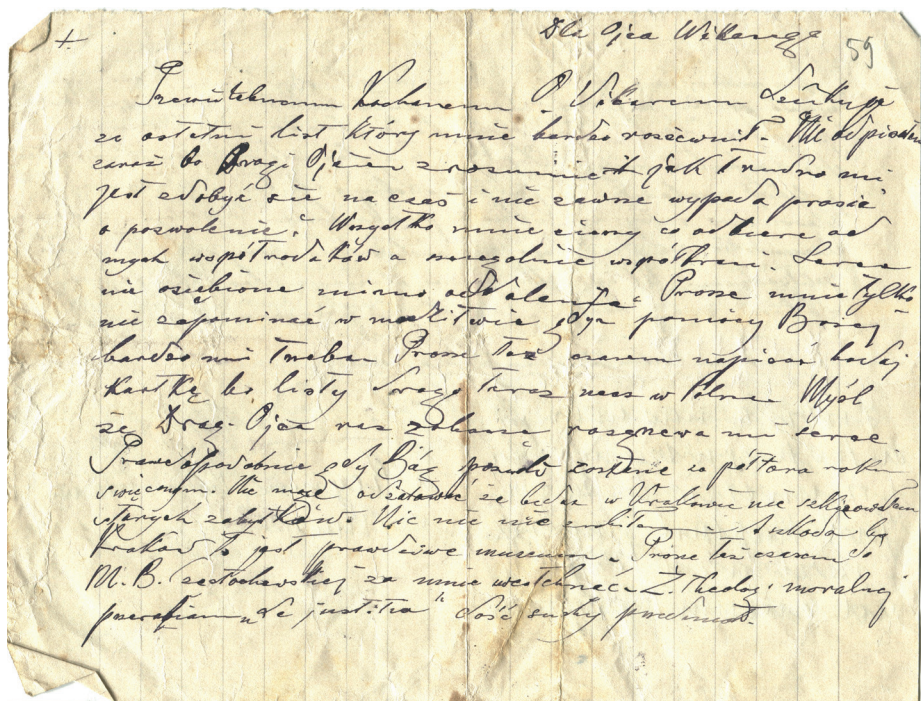

Fig. 2. Lettera di Efreim da Kcynia a Cosimo da Maniowy del maggio 1924 (AKPKK).

Il. 2. List Efrema z Kcyni do Kosmy Lenczowskiego z maja 1924 roku (AKPKK).

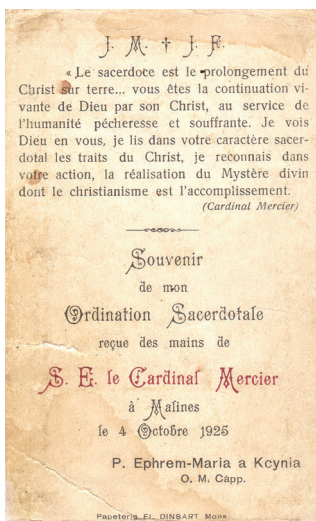

Fig. 3-4. Santino in ricordo dell'ordinazione sacerdotale di Efreim da Kcynia, 4.X.1925 (AWPK).

Il. 3-4. Obrazek upamiętniający święcenia kapłańskie Efrema z Kcyni, 4.X.1925 (AWPK).

Artistici acquarelli francescani offerti al Santo Padre

Il R.mo P. Melchiorre da Benisa, Ministro generale dei Frati Minori Cappuccini, ha fatto omaggio a Sua Santità di un grazioso «album» in-4 contenente ventisette acquarelli, opera del P. Efrem da Kcynia, frate cappuccino della Provincia del Belgio, che maneggia con facilità eguale il pennello e lo scalpello, e che, da dieci anni, ha consacrato all'epopea francescana, parecchie opere alle quali il mondo artistico ha fatto ottima accoglienza: il «Cantico delle Creature», illustrato in otto acquarelli, «San Francesco adorando il SS. Sacramento», monumento a Lovanio, «Dante e l'ispirazione francescana», quadro nel Museo francescano di Assisi.

Nella composizione offerta al Santo Padre, l'artista ha espresso con rara fortuna, sull'acquarello, il candore e la freschezza spirituale dei Fioretti del Poverello. Il Cardinale Mercier, di cui il P. Efrem fece l'ultimo ritratto e fece rivivere la nobile e santa figura nella statua dell'Istituto di S. Tommaso a Lovanio e sul mausoleo della cattedrale di Malines, seguì con amore l'abbozzo e lo sviluppo di questa opera, che è un inno a colori alla rinuncia e alla letizia francescana. Ne desiderava ardentemente la pubblicazione e, poco prima di morire, egli stesso volle presentarla al pubblico con suggestive parole di prefazione, desiderando così tutt'insieme rendere un omaggio filiale al Santo di cui era, come Terziario, il figlio spirituale, e lasciare una prova durevole di paterno interesse al giovane artista, l'ultimo sacerdote da lui ordinato, e di cui ammirava il talento spontaneamente religioso.

Il Santo Padre si è degnato di esaminare uno per uno gli acquarelli del magnifico «album», nel mentre che l'artista, presentatogli dal Padre Generale, dava opportune spiegazioni. Sua Santità lodò soprattutto nell'opera la coscienza del disegno, la delicatezza del colorito e l'ispirazione candidamente francescana. L'insieme costituisce davvero una visione luminosa squisitamente variata in cui si seguono le scene fiorite, tutte profumate dall'anima serafica di S. Francesco. Impartendogli l'Apostolica Benedizione, il Santo Padre si è degnato di confortare il giovane artista francescano con i Suoi preziosi incoraggiamenti e consigli, esortandolo a nuove creazioni artistiche, a gloria di Dio e dei suoi santi.

Fig. 8. Articolo su L'Osservatore Romano del 6-7 maggio 1932 (AWPK).

Il. 8. Artykuł w L'Osservatore Romano z 6-7 maja 1932 r. (AWPK).

LE HOMMAGE DU SOUVERAIN AU GRAND CARDINAL. — Le cardinal Mercier, qui fut un des maîtres de la pensée contemporaine, a dédicacé son monument, œuvre d'un religieux artiste, le P. Efrem-Marie, des Capucins, à l'Institut de Philosophie, où il enseigna pendant une dizaine d'années. Le Roi et la Reine se sont associés à cet hommage en offrant des fleurs au pied du monument. Dans la seconde photo: Leurs Majestés s'entretenant avec le cardinal Van Roey, Mgr Mison, nonce apostolique, et Mgr Ladeuze, recteur de l'Université.

LE CORTÈGE S'ADRESSE DANS LES RUES DE LOUVAIN. — Le Roi et la Reine, escortés par le cardinal Van Roey, et Mgr Ladeuze, (à gauche), et Mgr Nici, président de l'Institut de Philosophie, suivent par le cardinal Mercier (à droite) traversant les rues de Louvain salués par les acclamations de la population. Des cordons d'un enthousiasme plus significatif encore les attendent plus loin, où les étudiants se livrent à une manifestation de joyeux enthousiasme.

L'inauguration du monument du Cardinal Mercier à Louvain.

Fig. 9-11. Ritagli di stampa sull'inaugurazione del monumento dedicato al cardinale Desiderio Mercier. Nelle foto: il re e la regina del Belgio, 1931: Lovanio (AWPK).

Il. 9-11. Wycinki prasowe z inauguracji pomnika poświęconego kard. Dezyderemu Mercierowi. Na zdjęciach: król i królowa Belgii, 1931: Lowanium (AWPK).

Fig. 15-17. *Re Leopoldo III e la regina Astrid inaugurano un monumento dedicato al cardinale Desiderio Mercier, 1935: Braine-l'Alleud (BNMI).*

Il. 15-17. *Król Leopold III i królowa Astrid odsłaniają pomnik kardynała kard. Dezyderego Merciera, 1935: Braine-l'Alleud (BNMI).*

DANIEL KOWALEWSKI

EFREM MARIA Z KCYNI (STANISŁAW KLAWITTER): ŻYCIE I TWÓRCZOŚĆ

Koniec XIX wieku i początek nowego stulecia był w Europie okresem międzynarodowych rywalizacji i zmian geopolitycznych. Sto lat wcześniej Polska w wyniku rozbiorów, dokonanych przez Prusy, Austrię i Rosję zniknęła z mapy świata. Tereny Wielkopolski i Kujaw znalazły się w zaborze pruskim, gdzie w ramach polityki *Kulturkampf* nastąpiły prześladowania duchowieństwa katolickiego i walka z polskim szkolnictwem¹.

Stanisław Klawitter urodził się 6 kwietnia 1894 roku w Kcyni na Ziemi Pałuckiej jako syn rzemieślnika Franciszka i Katarzyny Kamińskiej². Rodzice zapewnili mu staranną edukację i wychowanie patriotyczne. Miejscową szkołę powszechną ukończył w 1908 roku, pomimo restrykcji wynikających z jego zaangażowania w powszechny strajk dzieci polskich skierowany przeciw germanizacji szkół. Z racji jego predyspozycji artystycznych przez trzy kolejne lata pobierał prywatnie naukę malarstwa w Gnieźnie u prof. Wiktora Gosienieckiego³. Pod okiem tego wybitnego artysty i pedagoga poznał różne techniki malarskie, rysunku, grafiki, litografii oraz

¹ Por. Christopher M. Clark, *Prusy: powstanie i upadek 1600-1947*, Warszawa 2009, 506-508.

² Por. AKPKK, AP 32 k. 248: *Emissio Votorum simplicium* z dn. 31 lipca 1921; *Analecta OFM Cap.* 86 (1970) 277; SPK I, 560; HLMK, 221.

³ Wiktor Gosieniecki (1876-1956): polski malarz, grafik, konserwator zabytków oraz pedagog. Ukończył szkołę rysunkową Stanisława Grocholskiego w Monachium. Współzałożyciel i pierwszy dyrektor Szkoły Sztuk Zdobniczych w Poznaniu (dzisiaj funkcjonuje jako Uniwersytet Artystyczny w Poznaniu) oraz współzałożyciel polskiej pracowni artystycznej *Policbromia*, działającej w latach 1912-1948. W 1937 roku został uhonorowany Złotym Krzyżem Zasługi za całokształt pracy artystycznej i pedagogicznej, zob. *Wielkopolski słownik biograficzny*, red. Antoni Gąsiorowski - Jerzy Topolski, Warszawa-Poznań, 1981, 214-215; *Słownik biograficzny regionu tarnogórskiego*, T. 1, red. Marek Wroński, Tarnowskie Góry 2004, 50-53.

YOHANNES TEKLEMARIAM BACHE

EFREM MARIA Z KCYNI I JEGO DZIEŁA W MUZEUM FRANCISZKAŃSKIM W RZYMIE

Pięćdziesiąta rocznica śmierci malarza, rzeźbiarza, rysownika i witrażysty brata Efrema Marii z Kcyni – Stanisława Klawittera (1894-1970) – stała się jednym z powodów zainteresowania tym franciszkańskim artystą w Warszawskiej Prowincji Braci Mniejszych Kapucynów¹. Klawitter pozostawił po sobie wiele dzieł znajdujących się aktualnie w Muzeum Franciszkańskim w Rzymie i wspomniany wyżej jubileusz daje znakomitą okazję ku temu, by chyba po raz pierwszy tak dogłębnie zwrócić uwagę na jego twórczy geniusz. Mamy nadzieję, że przy tej okazji będziemy mogli prześledzić dzieła rozproszone w pięciu krajach europejskich: w Polsce, jego ojczyźnie, Belgii, Francji, Włoszech i Hiszpanii.

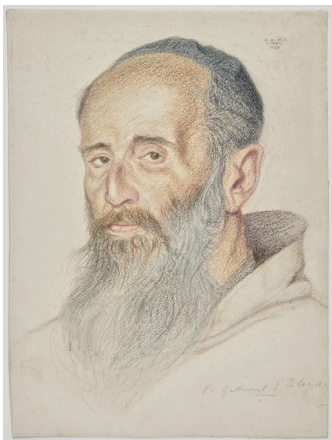
W 1908 roku, po ukończeniu szkoły podstawowej, przyszedł malarz i rzeźbiarz stopniowo dawał poznać i rozwijał swój talent. Szczęśliwie młody Stanisław znalazł się najpierw u malarza Wiktora Gosienieckiego w Gnieźnie, a następnie od 1911 roku w prestiżowej szkole artystycznej w opactwie benedyktyńskim Beuron (Niemcy). Przebywając i kształcąc się we wspomnianych ośrodkach, odbył podróż nie tylko „franciszkańską”, ale także kulturalną. Choć jego wędrówki, przynajmniej w tym okresie życia, wiązały się głównie z sytuacją polityczną w Europie, z pewnością okazały się cenne w całym procesie poznawania nowych kultur oraz wzorców artystycznych.

Klawitter przeżył dwie tragiczne wojny światowe, widział nie tylko ogromne zniszczenia moralne i materialne wielu krajów europejskich, ale także zetknął się z nowymi wyzwaniami na polu sztuki związanymi z powstaniem awangardy sztuki nowoczesnej, w której przerwano tradycyjną linię rozumienia i interpretacji piękna,

¹ Pierwsza wersja artykułu (bez Aneksu), została opublikowana w jęz. polskim w książce: *Zanurzony w Pięknie. Efrema Maria z Kcyni (1894-1970), kapucyn. Stanisław Klawitter. Materiały z międzynarodowego sympozjum zorganizowanego w 50. rocznicę śmierci artysty*, red. Wiesław Block, Kalwaria Zebrzydowska 2020.

CATALOGO

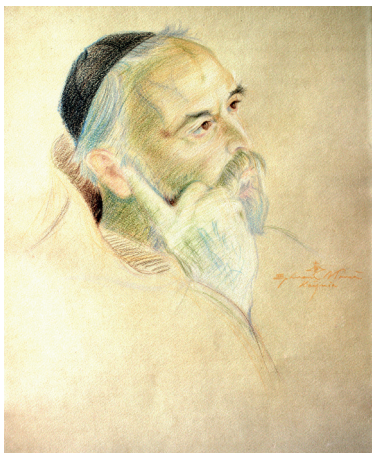
KATALOG

127

130

128

- 127 **Ritratto di un cappuccino / Portret kapucyna**
1928, Roma/Rzym, BNMI I.Rys. 3627
(KTG 657).

- 128 **Cuthbert da Brighton / Kutbert z Brighton**
1935, Assisi/Asyż, MF inv. 0294 (I-F-20).

- 129 **Ritratto di un cappuccino / Portret kapucyna**
BNMI F.25595/I.

- 130 **Amedeo da Zedelgem / Amadeusz z Zedelgem (Teetaert)**
1935, Assisi/Asyż, MF inv. 0295 (I-F-21).

- 131 **Esuperio da Marsiglia / Eksuperiusz z Marsylii**
BNMI F.25582/II.

129

131

158

160

159

161

188

188 a.

188 b.

- 188 **San Francesco d'Assisi libera gli agnelli / Święty Franciszek z Asyżu uwalnia owieczki**
1935, Assisi/Asyż, MF inv. 0601.

267 San Francesco predica ai pesci /
Św. Franciszek głosi kazanie rybom
1927, Anversa/Antwerpia, MF inv. 0298.

270 b.

296 **Francesco d'Assisi restituisce le vesti al padre / Franciszek z Asyżu zwraca szaty ojcu**
1935, Assisi/Asyż, MF inv. 1213.

296 a.

296 b.

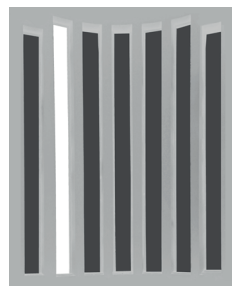

308 a.

308 b.

- 308 **La preoccupazione di san Giuseppe /**
Zatroskanie świętego Józefa
 1945-52, Polonia/Polska, Kościół Św. Józefa
 w Inowrocławiu.

INDICE ANALITICO / INDEKS ANALITYCZNY

A

Aalst, conv. cap. 30, 102
 Accrocca, Felice (arciv.) 45, 116
 Adalberto di Magdeburgo (arciv. s.) 236
 Adalberto di Praga (vesc. s.) 24s, 42, 48, 62, 96, 119, 133, 236-240
 Agata di Catania (s.) 53, 124
 Agostino da Albocácer, cap. 18, 20, 39, 44, 90, 92, 109, 115
 Agustín de Albocácer *v.* Agostino da Albocácer
 Amedeo da Zedelgem (Teetaert), cap. 45, 55, 116, 126, 176
 Andreozzi, Elena 52, 123
 Andrianne, Carol *v.* Raffael da Oreya
 Antonio di Padova (s.), min. 46, 51, 56, 122, 128, 161, 166, 192, 248
 Anversa/Antwerpia, conv. cap. 32, 104
 Arcangelo da Żyrardów (Brzeziński), cap. 34, 106, 188
 Archaniół z Żyrardowa *v.* Arcangelo da Żyrardów
 Aristotele (filosofo) 54, 125
 Assisi/Asyż, bas. San Francesco conv. 172; Collegio degli Scrittori di San Lorenzo da Brindisi cap. 21s, 41, 54-56, 58, 94, 111, 125; Museo Francese cap. 23, 41, 46, 58s, 95, 110-112, 129, 132
 Astrid Sophie (regina di Belgio) 21, 38, 71, 93
 Auschwitz, campo di concentramento 14, 34, 85

B

Bache, Yohannes Teklemariam cap. 6, 8, 37, 107
 Bagnoles-de-l'Orne, Hôtel Saint-François 25, 97
 Baraniak, Antonio (arciv.), sdb 26, 76, 98
 Barcellona/Barcelona, chiesa Madonna del Rosario di Pompei cap. 27, 42, 46, 99, 116, 200-203, 246-249; conv. cap. 28, 42, 100
 Bartoszewski, Gabriel cap. 34s, 106
 Bender, Agnieszka 20, 92
 Benedetto XV (papa) 13
 Benedetto da Norcia (s.) 53, 124
 Benigno da Sant'Ilario Milanese (Re Cecconi), cap. 29, 100s
 Bernardino da Siena (s.), ofm 26, 97, 184
 Bernardo da Quintavalle, min. 50s, 121, 122, 148, 159, 174
 Bernardone, Pietro 60
 Beuron, abbazia osb 12, 15, 24, 37, 84, 107
 Bieńkowski, Ludomir 17, 26, 89, 98
 Block, Wiesław cap. 12, 14-16, 19, 23-25, 27, 34, 37, 84, 86-88, 91, 95-97, 99, 105-107
 Błażejczyk, Natanaela Wiesława fel. 12, 25, 34, 84, 106
 Boechout, Istituto Psichiatrico 31, 103
 Boeve, Andrea *v.* Felicissimus da Castelnau-Fayrac
 Bolesław I Chrobry (re di Polonia) 239

Bonaventura da Bagnoregio (card. s.), min.
5, 7, 26, 47, 53, 57, 97, 117, 124, 128,
166, 184, 193, 248

Borghese (fam.) 39

Boroń, Piotr Maria 14

Bracaloni, Leo ofm 20, 51, 92, 122

Braine-l'Alleud/Eigenbrakel, Collegio del
cardinale Mercier 21, 38, 47, 93,
108, 118

Brodziński, Jan 25

Bruxelles/Bruksela, conv. cap. 13, 19, 85

Brzeziński, Mariano *v.* Arcangelo da Żyrardów

Bussolari, Ferdinando *v.* Giuseppe Antonio
da San Giovanni in Persiceto

C

Cadderi, Carlo Attilio ofm 61, 132

Callaey, Fredegand cap. 162

Capoleoni, Antonio 183

Caravaggio *v.* Merisi, Michelangelo

Catry, Hector (vesc.), cap. 30, 102

Ceslao da Haczów (Szuber), cap. 14-17, 87s

Chiara d'Assisi (s.) 46s, 50, 53, 56s, 117,
121, 124, 127s, 154, 167, 191, 193,
247

Chłapowski, Desiderio 137

Cicognani, Gaetano (card.) 28, 100

Ciney, conv. cap. 30, 102

Cioè, Marcello 39, 109

Claes, Francesco *v.* Valeriano da Geel

Clark, M. Christopher 11, 83

Clementino da Vlissingen, cap. 32s, 104

Collectanea Franciscana, periodico 41, 45,
55, 111, 116, 126

Coomans, Giacomo *v.* Giovanni-Battista da
Anversa

Corens, Kjell 21, 93

Cosimo da Castelfranco (Piazza), cap. 39, 109

Cosimo da Maniowy (Lenczowski), cap.
14s, 17s, 86, 89, 91

Courtois, Luc 21, 93

Cracovia/Kraków, coll. cap. 14, 86; conv.

cap. 14, 15; seminario conv. 13, 85

Cuthbert da Brighton (Hess), cap. 42, 45,
54, 56, 113, 116, 125, 127, 176

Cygan, Wiktor Krzysztof 14, 86

Czesław z Haczowa *v.* Ceslao da Haczów

Czywczyński, Wojciech 33, 105

D

D'Alatri, Mariano cap. 22, 34, 44, 46, 59, 93,
106, 113, 115s, 122, 130

Dalbor, Edmondo (arciv.) 24, 75, 96, 232s

Dalla Zuanna, Vigilio Federico (arciv.), cap.
24, 96

Dante Alighieri, ofs (?) 47, 58s, 129s, 195

Dantoing, Alain 27

Daverio, Philippe 52, 123

De Volder, Jan 18, 90

De Witt, Gregorio 181

Derdziuk, Marcin Andrzej cap. 19, 31, 34,
91, 93, 103, 106

Domenico di Guzman (s.) 167

Donato da Welle (Wynant), cap. 26s, 98s

Dooren, Kees van 43-45, 51-53, 55, 59,
113s, 116, 122-126, 130

Duchniewski, Jerzy cap. 12, 84

E

Edvige di Andechs (duchessa, s.) 53, 124

Efrem da Sint Jans Molenbeek (Facon), cap.
12-15, 18, 20, 38, 84-87, 90, 92, 108

Egidio d'Assisi (b.), min. 51, 122, 161

Eksuperiusz z Marsylii *v.* Esuperio da Mar-
siglia

Elia da Cortona (Bonbarone), min. 50, 121,
150

Elisabetta d'Ungheria (Turingia, s.), ofs 48,
53, 61, 118, 124, 132, 234, 249

Emidio da Ascoli Piceno, cap. 179

Emiliano da Heist-op-den-Berg, cap. 32s, 104

Engelen, Cor 21, 93
 Ernesto da Plains (Łanucha), cap. 28, 100
 Esuperio da Marsiglia (Mas), cap. 23, 40, 48,
 56, 95, 110s, 119, 127, 176

F

Facon, Michele *v.* Efrem da Sint Jans
 Molenbeek
 Fedele da Sigmaringen (s.), cap. 53, 124,
 167, 249
 Federico Dalla Zuanna *v.* Vigilio da Valstagna
 Felice da Cantalice (s.), cap. 167, 247
 Felice da Sellano, cap. 183
 Felicissimus da Castelnau-Fayrac (Boeve),
 cap. 32, 33, 104, 105
 Felicissimus da Westmeerbeek (Raeymaekers,
 vesc.), cap. 29, 101
 Fidentian Van den Broucke, cap. 29, 101
 Filipiak, Boleslao (card.) 76, 179
 Filipiuk, Grzegorz cap. 34, 105
 Forni, Efrem (card.) 30, 102
 Francastel, Pierre 37, 108
 Francesco d'Assisi (s.) 5-8, 17, 19s, 25, 27,
 39, 43, 45s, 48-50, 53, 55-61, 89,
 91s, 97, 109, 114, 116, 118s, 120s,
 124, 126, 128-133, 138-140, 142-
 161, 169, 171, 184-187, 190s, 194s,
 201-203, 215, 217s, 220s, 223, 241-
 245, 248
 Fredegando d'Anversa, cap. 40, 111

G

Gacki, Giuseppe *v.* Pietro da Zanklewo
 Gadacz, Kornel cap. 13, 85
 Gawlina, Giuseppe Antonio (vesc.) 26, 32,
 76, 98, 103s
 Gąsiorowski, Antoni 11, 83
 Genuin, Roberto cap. 6, 8
 Gerlach van 's-Hertogenbosch (Schummer),
 cap. 34, 106, 113

Gieben, Servus cap. 34, 45, 106, 113, 116
 Ginepro di Assisi, min. 50, 121, 157
 Giovanni-Battista da Anversa (Coomans),
 cap. 17, 20, 22, 31, 42, 89, 92, 94,
 102s, 112
 Giovanni da Barcelona (Botami Casals), cap.
 46
 Giovanni (evangelista, s.) 53, 124
 Girolamo da Hołosko (Warachim), cap. 32,
 104
 Giuseppe Antonio da General Nikolaev
 (Alexiev), cap. 60, 131
 Giuseppe Antonio da San Giovanni in
 Persiceto (Bussolari, arciv.), cap. 14-
 17, 87, 88
 Giuseppe da Besalú (Tremoleda i Barbosa),
 cap. 26s, 99
 Giuseppe (sposo di Maria, s.) 53, 97, 124,
 170, 184, 251-257
 Glemp, Giuseppe (card.) 80
 Gniezno, bas. San Adalberto di Praga 6, 8,
 24, 42, 47s, 60, 96, 112, 118, 131,
 133
 Gniezno, chiesa San Giorgio 12, 84
 Goffin, Arnaldo 18, 38, 43, 49, 90, 108, 114,
 120
 Gogh, Vincent Willem van 52, 123
 Gommar z Booischot *v.* Gummario da Bo-
 oischot
 Gosieniecki, Vittorio 11, 37, 83, 107
 Grabska, Maria 178
 Gregorio I (detto Magno, papa s.) 53, 124
 Gregorio IX (papa) 61, 132
 Gregorio XIII (papa) 166
 Grimaldi, Floriano 52, 123
 Grocholski, Stanislaw 11, 83
 Grootaers, Jan 28, 100
 Güell y Churruca, Giovanni Claudio cap.
 28, 100
 Guido I (vescovo di Assisi) 60, 119, 131, 242
 Gummario da Booischot (Michiels), cap.
 29s, 101s, 214

H

Herentals, conv. cap. 19, 30, 91, 102
 Hieronim z Hołoska *v.* Girolamo da Hołosko
 Hlond, August (card.), sdb 24-26, 33, 42,
 48, 60, 70, 75, 96-98, 112, 118, 131,
 188, 230s, 237
 Homer *v.* Omero
 Horowski, Aleksander cap. 45, 116

I

Ingegneri, Gabriele cap. 58, 129
 Innocenzo III (papa) 187, 202
 Inowrocław, chiesa San Giuseppe 6, 8, 25,
 250-257
 Isidor da Villapadierna, cap. 41, 111s
 Izegem, conv. cap. 17, 19, 89, 91

J

Jan-Baptist van Antwerpen *v.* Giovanni-
 Battista da Anversa
 Janssens, Lorenzo osb 12, 84
 Jan z Barcelony *v.* Giovanni da Barcelona
 Józef z Besalú *v.* Giuseppe da Besalú

K

Kamińska, Caterina *v.* Klawitter, Caterina
 Kasprowicz, Jan 24, 34, 96, 106
 Kcynia, chiesa San Michele Arcangelo 34,
 106
 Kellar, Ceslao Michele conv. 13, 85
 Kierczuk-Macieszko, Małgorzata 20, 92
 Kirsch, Felix M. 54, 125
 Klawitter, Caterina 11, 23, 26, 83, 95, 98,
 235
 Klawitter, Francesco 11, 83
 Klementyn z Vlissingen *v.* Clementino da
 Vlissingen
 Kloske, Guglielmo (vesc.) 12, 84

Kłakus, Michał 26
 Kobiela, Łukasz 24, 96
 Korytkowski, Jerzy cap. 12, 18, 21, 35, 84,
 90, 93
 Kosiński, Stanisław 24-26, 96-98
 Kosma z Castelfranco *v.* Cosimo da Castel-
 franco
 Kosma z Maniowych *v.* Cosimo da Maniowy
 Kowalewski, Daniel cap. 6, 8, 11
 Krasowski, Krzysztof 12, 84
 Krąpiec, Mieczysław Albert op 18, 90
 Króźel, Marcelina 20s, 91, 93
 Kunert, Andrzej Krzysztof 26, 98
 Kutbert z Brighton *v.* Cuthbert da Brighton

L

Lanza, Nicola 52, 123
 Laubitz, Antonio (vesc.) 72, 179
 Lazzaro d'Arbonne, cap. 47, 58, 117s, 129,
 196
 Le Petit Niçois, giornale 13
 Lenczowski, Carol Marcello *v.* Cosimo da
 Maniowy
 Lenz, Desiderio osb 12, 84
 Leonardo da Mercato Saraceno, cap. 179
 Leopoldo III (re di Belgio) 5, 7, 21, 38, 71,
 93
 Lommel, conv. cap. 30, 102
 Lorenzo da Brindisi (s.), cap. 167
 Lorenzo (martire, s.) 53, 124
 Lourdes, sanct. 26, 98
 Lovanio/Lowanium, conv. cap. 13, 18, 90;
 conv. op 19, 91; Facoltà di Filosofia
 dell'Università Cattolica 21, 47, 93,
 108, 118
 Lublino/Lublin, Università Cattolica 29
 Ludovico di Tolosa (d'Angiò, ep. s.), min.
 53, 124, 249
 Ludovico IX (re di Francia, s.), ofs 51, 122,
 161, 167, 247
 Ludovico Mas *v.* Esuperio da Marsiglia

Ł

Łanucha, Ladislao *v.* Ernesto da Plains
 Łazarz z Arbonne *v.* Lazzaro da Arbonne

M

Maggiore, Ferdinando Luciano cap. 45, 115
 Makarewicz, Justyna 34, 106
 Maksymilian Kolbe *v.* Massimiliano Kolbe
 Malczewski, Giacinto 17, 89
 Marecki, Józef 15, 32s, 87, 104s
 Margherita da Cortona (s.), ofs 57, 128
 Mariano da Jasionów (Najdecki), cap. 13, 85
 Marinelli, Sergio 39, 109
 Marin, Fernande 25, 97
 Marin, Luigi 25, 97, 177
 Marosz, Józef 27, 32, 42, 99, 103, 112
 Martiniano da Roulers, cap. 28
 Martore, Paolo 12, 84
 Marx, Mieke 21, 93
 Mascii, Massimo 52, 123
 Massimiliano Maria Kolbe (s.), conv. 13s, 34, 106
 Mazza, Angelo 39, 109
 Mechelen/Malines, cattedra San Rombaldo 21, 38, 47, 92, 108, 118, 224s
 Meersel-Dreef, conv. cap. 30, 102
 Melchior da Pobladura, cap. 21
 Melchiorre da Benisa (Pineda Capò), cap. 21, 39s, 47, 58, 93, 109, 111, 118, 129, 197
 Mercier, Desiderio Giuseppe (card.), ofs 18-20, 33, 38s, 42, 44s, 48, 51, 54, 60, 67, 90-92, 96, 108s, 113s, 118s, 122s, 125, 132, 163, 183, 189, 224, 225-229
 Merisi, Michelangelo (detto Caravaggio) 39, 109
 Micara, Clemente (card.) 20, 92
 Michiels, Giuseppe *v.* Gummaro da Booi-schot
 Mickiewicz, Adam 17, 89

Mons, conv. cap. 13, 27, 85, 99
 Montecassino, abbazia osb 12, 84
 Montpellier, conv. cap. 25, 27, 97
 Moryc, Cyprian Janusz ofm 12, 23, 40, 42, 84, 94, 110, 113

N

Najdecki, Bronislao *v.* Mariano da Jasionów
 Namslau/Namysłów, conv. oh 13, 85
 Nicolini, Giuseppe Placido (vesc.), osb 68, 179
 Niepokalanów, conv. conv. 13, 85
 Nizza/Nicea, chiesa San Pietro d'Arène 13
 Noël, Leon 38, 108

O

Omero (poeta) 34, 106
 Onorio III (papa) 46
 Ottone II di Sassonia (imperatore) 237
 Ottone III di Sassonia (imperatore) 48, 62, 119, 133, 239

P

Pacifico da Vilanova, cap. 28, 100
 Pacifico (re dei versi), min. 51, 122, 160
 Panel, Francesca 178
 Paolo V (papa) 39
 Paolo da Castelló, cap. 27, 99
 Paolo di Tarso (s.) 53, 124
 Pérez Murillo, Bartolomé Esteban 39, 109
 Persoons, Ernest 19, 30, 91, 102
 Pest, Czesław 24, 96
 Piazza, Paolo *v.* Cosimo da Castelfranco
 Pietro (apostolo, s.) 53, 124
 Pietrobono, Luigi 59
 Pietro da Zanklewo (Gacki), cap. 33, 105
 Pineda Capò, Giovanni Battista *v.* Melchiorre da Benisa
 Pio V (papa, s.), op 166
 Pio X (papa) 166

Pio XI (papa) 5, 7, 20, 92
 Piotr z Zanklewa *v.* Pietro da Zanklewo
 Praga, chiesa San Gabriele 12, 84
 Prejs, Roland cap. 15, 32s, 34, 87, 104-106
 Prosperi, Prospero 48, 119
 Prouilly, chiesa San Pietro 12, 84
 Przerwa-Tetmajer, Casimir 17, 89

Q

Quebec, Università Laval 29

R

Raeymaekers, Alfonso *v.* Felicissimus da Westmeerbeek
 Raffael da Oreya (Andrianne), cap. 16s, 19, 88, 91
 Rebet, Jerzy 18, 90
 Re Cecconi, Giovanni Battista *v.* Benigno da Sant'Ilario Milanese
 Reims, cattedra Nostra Signora 12, 84
 Reni, Guido 39, 109
 Revue Néoscholastique de Philosophie, periodico 18, 90
 Roey, Giuseppe Ernesto van (card.) 21, 27, 93, 99
 Roma/Rzym, Biblioteca Centrale dei Cappuccini 49, 120; Collegio Internazionale San Lorenzo da Brindisi cap. 5, 7; Istituto Storico dell'Ordine dei Frati Minori Cappuccini 5, 7, 21, 115, 129; Museo Francese cap. 5, 7-9, 23, 37, 39, 40-47, 49, 51s, 54-56, 58-61, 95, 107, 110s, 113-118, 120, 122s, 126s, 129-131; Parrocchietta conv. cap. 24, 96; Pontificia Università Lateranense 29
 Rubens, Peter Paul 39, 109
 Rufino di Assisi, min. 50, 121, 153
 Ruszak, Jakub cap. 187
 Rutkowski, Jan 72

Rycerz Niepokalanej, periodico conv. 14, 86
 Rydel, Luciano 17, 89

S

Salomoni, Luigi 20, 44, 92, 114
 Sapieha, Adam (card.) 188
 Sarriá, conv. cap. 28, 100
 Seroni, Massimo 52, 123
 Serra de Manresa, Valentí cap. 27, 99
 Sert (fam.) 28, 100
 Sędziszów Małopolski, conv. cap. 13, 85
 Sleidinge, Sint-Jozef Instituut 31s, 103s
 Smogulec, chiesa Santa Caterina 240
 Soczewka, Roman conv. 14, 34, 86
 Staarink, Geert 31, 102
 Stanisław di Cracovia (vesc. s.) 25, 97, 240
 Stasiński, Piotr cap. 6, 8
 Stoppelli, Pasquale 58, 129
 Strozzi, Bernardo cap. 39, 109
 Suenens, Leone Giuseppe (card.) 28, 100
 Suply, Daniel 29, 101
 Synowiec, Damian conv. 13, 85
 Szczulakowska, Maria 180
 Szymycki, Ryszard 20, 21, 91, 93
 Szostek, Andrzej 12, 84
 Szuber, Giovanni *v.* Cesław da Haczów
 Szymański, Sylwester 41, 112

Ś

Świdarska, Alina 130

T

Taras, Piotr 26, 98
 Teodorowicz, Giuseppe (arcv.) 181
 Terlikowski, P. Tomasz 13, 85
 Tirelire, Guido cap. 30, 32, 102, 104
 Tommaso d'Aquino (s.), op 53s, 124s
 Topolski, Jerzy 11, 83
 Tremoleda i Barbosa, A. *v.* Giuseppe da Besalú

V

Valeriaan van Beek, cap. 19s, 92
 Valeriano da Geel (Claes), cap. 30, 102, 214
 Van Nuffel, Robert 18, 90
 Varsavia/Warszawa, chiesa Trasfigurazione del Signore cap. 35, 106; conv. cap. 6, 8, 33, 35, 106
 Verviers, conv. cap. 19, 91
 Vigilio da Valstagna *v.* Dalla Zuanna, Vigilio Federico

W

Walerian z Geel *v.* Valeriano da Geel
 Walkusz, Jan 24, 96
 Warachim, Carol *v.* Girolamo da Hołosko

Wegner, Helena 17, 89
 Wigiliusz z Valstagna *v.* Dalla Zuanna, Vigilio Federico
 Wilk, Bronislao cap. 187
 Wojciech z Pragi *v.* Adalberto di Praga
 Woś, Jan Władysław 42, 112
 Wroński, Marek 11, 83
 Wylleman, André 18, 90
 Wynant, Clemente *v.* Donato da Welle
 Wysocki, Jan 48, 62, 119, 133
 Wyspiański, Stanisław 17, 89
 Wszyński, Stefano (card.) 29, 101

Z

Zakroczym, conv. cap. 34s, 105s
 Zatti, Gianpietro 61
 Zocca, Emma 41, 111

INDICE GENERALE / SPIS TREŚCI

Piotr STASIŃSKI, <i>Premessa</i>	5-6
Piotr STASIŃSKI, <i>Przedmowa</i>	7-8
SIGLE E ABBREVIAZIONI / SIGLA I SKRÓTY.	9-10
Daniel KOWALEWSKI, <i>Efrem Maria da Kcynia (Stanislao Klawitter): vita e opera</i>	11-35
Yohannes Teklemariam BACHE, <i>Efrem Maria da Kcynia e le sue opere presso il Museo Francese di Roma</i>	37-62
SUPPLEMENTO FOTOGRAFICO / DODATEK FOTOGRAFICZNY	63-81
Daniel KOWALEWSKI, <i>Efrem Maria z Kcyni (Stanisław Klawitter): życie i twórczość.</i>	83-106
Yohannes Teklemariam BACHE, <i>Efrem Maria z Kcyni i jego dzieła w Muzeum Franciszkańskim w Rzymie.</i>	107-133
CATALOGO / KATALOG	
I. <i>Disegni e stampe / Rysunki i ryciny</i>	137-188
II. <i>Dipinti / Obrazy</i>	189-216
III. <i>Sculture / Rzeźby</i>	217-249
IV. <i>Vetrate / Witraże.</i>	250-257
INDICE ANALITICO / INDEKS ANALITYCZNY.	259-264
INDICE GENERALE / SPIS TREŚCI	267

ICONOGRAPHIA FRANCISCANA

Collana di studi, testi e cataloghi
pubblicata dall'Istituto Storico dei Cappuccini

1. *Il Museo Francese. Catalogo*, a cura di P. Gerlach – S. Gieben – M. D'Alatri, Roma 1973, 24 cm., 130 p., ill. (€ 13,00)
2. Servus Gieben, *Philip Galle's Original Engravings of the Life of St. Francis of Assisi*, Rome 1977, 24 cm., 72 p., 22 tav. (€ 9,00)
3. Mariano D'Alatri – Servus Gieben, *San Felice da Cantalice nella devozione popolare*, Roma 1987, 24 cm., 60 p., ill.
4. *Icones Sanctae Clarae. La vita di santa Chiara attraverso l'immagine*, a cura di Servus Gieben, Roma 1989, 24 cm., 74 p., 32 tav. (€ 6,50)
5. *Atlante cappuccino. Opera inedita di Silvestro da Panicale (1632)*, a cura di Servus Gieben, Roma 1990, 24,5 × 34,5, 60 p., 12 ff., 50 tav. a colori. (€ 80,00)
6. Wolfgang Heinrich Savelsberg, *Die Darstellung des hl. Franziskus von Assisi in der flämischen Malerei und Graphik des späten 16. und des 17. Jahrhunderts*, Roma 1992, 30,5 cm., 392 p., 36 tav., 224 ill. (€ 80,00)
7. *Francesco d'Assisi attraverso l'immagine. Roma, Museo Francese, codice inv. nr. 1266*, [facsimile; edizione a cura di Servus Gieben e Vincenzo Criscuolo; l'introduzione di Jürgen Einhorn], Roma 1992, 25 cm., 49 p. + 107 cc. + 10* p. (€ 105,00)
8. Kees van Dooren, *I disegni del Museo Francese di Roma. Catalogo, I: Disegni anteriori al 1700*, Roma 1995, 24 cm., 96 p., ill. (€ 13,00)
9. Kees van Dooren, *I disegni del Museo Francese di Roma, II: Disegni del 1700*, Roma 1997, 24 cm., 89 p., ill. (€ 13,00)
10. Kees van Dooren, *I disegni del Museo Francese di Roma. Catalogo, III: Disegni dell'Otto e Novecento*, Roma 1998, 24 cm., 79 p., ill. (€ 13,00)
11. Kees van Dooren, *I disegni del Museo Francese di Roma. Inventario*, Roma 1999, 24 cm., 253 p., ill. (€ 23,00)
12. Clara Bruins, *Chiara d'Assisi come altera Maria. Le miniature della vita di santa Chiara nel manoscritto Thennenbach-4 di Karlsruhe*, Roma 1999, 24 cm., 51 p., 34 tav., ill. (€ 13,00)
13. Silvia Mazzini, *La Legenda maior figurata nel ms. 411 della Biblioteca Nazionale di Roma*, Roma 2000, 24 cm., 46 p., ill. (€ 13,00)

14. Raffaele Russo, *Il ciclo francescano nella chiesa del Gesù*, Roma 2001, 24 cm., 109 p., ill. (€ 18,00)
15. *San Serafino da Montegranaro nell'arte italiana dal XVII al XX secolo*, a cura di Giuseppe Avarucci - Benedetta Monteverocchi - Stefano Papetti - Giuseppe Santarelli, Roma 2004, 28 cm., 292 p., tab. - ISBN 88-88001-25-5 (€ 30,00)
16. Cristina Cecchinelli - Federica Dallasta, *Il convento dei cappuccini di Fontevivo (Parma)*, Roma 2005, 24 cm., 175 p., ill. - ISBN 88-88001-32-8 (€ 26,00)
17. Servus Gieben, *L'Albero Serafico e Carlo de Arenberg*, Roma 2008, 24 cm., 212 p., ill. - ISBN 978-88-88001-57-9 (€ 26,00)
18. Servus Gieben, *Lo stemma francescano. Origine e sviluppo*, Roma 2009, 24 cm., 79 p., ill. - ISBN 978-88-88001-60-9 (€ 18,00)
19. Kees van Dooren, *La nascita di san Francesco d'Assisi nella grafica*, Roma 2009, 24 cm., 95 p., tavole a colori - ISBN 978-88-88001-64-7 (€ 18,00)
20. Fabien Guilloux, *Saint'François d'Assise et l'ange musicien. Thème et variations iconographiques dans les collections du Museo Franciscano de Rome*, Roma 2010, 24 cm., 167 p., ill. - ISBN 978-88-88001-73-9 (€ 25,00)
21. Maria Concetta Augruso, *Sacre Stimmate di san Francesco a Roma: L'Arciconfraternita e la chiesa nella prima metà del Settecento*, Roma 2011, 24 cm., 175 p. ill. - ISBN 978-88-88001-78-4 (€ 25,00)
22. *Volti e incontri di Frate Francesco. Artisti marchigiani per il Museo Franciscano di Roma*, a cura di Giuseppe Avarucci - Lucio Del Gobbo, Roma 2012, 24 cm., 56 p., ill. ISBN 978-88-88001-84-5 (€ 14,00)
23. *Catalogo delle ceramiche del Museo Franciscano di Roma*, a cura di Elena Longo - Yohannes TeklemariamBache, Roma 2016, 25 cm., 253 p., ill. ISBN 978-88-99702-01-4 (€ 40,00)

90
1930
2020
ISTITUTO STORICO
DEI CAPPUCCINI